65

MANYONYANA
KA
NSUNGULO

MANYONYANA

A. Vol. 58 /21/ 22-5

uMsJango ka Ntobolongwana no Siganandá

semáCibini (Sunday)

23.10.27 Manzonyana* ka Nsunjulo ka Ntobolongwana (of Mavalana regt, born when Cetsho & Zibebu fought at oNdini (1884))
ka Matshwayibana ka Dhlaba ka Mavovo ka
Tshukulase ka Duluzana — amaCube

uMatshwayibana ka Dhlaba, inKosi ya Malube, ~~wa~~ eNkandhla,
wa zal' uNtobolongwana. ~~Kwati~~ uZokufa ka
Dhlaba wa zal' uSiganandá, inkosana yake.
uNtobolongwana waye seba indhl' encane. E se z'
afbe inkulu ngo ku kutshulwa inKosi, uMpande,
e m kupula ngob' e hlabana empini. Wa konza kuy'
inkosi, wa hlabana-ke. E se z' abe inkulu,
afbe induna ya zimpohlo, ibuto lonke lega
Mpohlo. i.e. induna in chief of that regt. uSiganandá wengaba ukuzo konza
kwa Zulu, e ngaba ngob' e inKosi naye. i.e. regarded himself as independent chief uMpande
wa yeti ma tele, a konze; wengaba. Inkosi
yai si pak' impi ukuyo m bulala, waye se
baleka na bantu bake abaningi ba se Malube;
wa gond' eMzinikulu. uNtobolongwana waye
~~sehl'~~ u Ubaleka njalo, u hamba nezinkomo.
uNtobolongwana ub' a bone ukuti izinkomo zi
ya hamba, waye se z' egela, e zi bamba ezibukwayo otukela. Wa
zi beka, e zi bambel' inKosi. (i.e. set them aside; looking after for) Wati e zi bambile
kwa se ku vela uMpande, e seti "Wo! Kuhle

*about 5 ft 8 in, dark, given to smiling, no headring. Accompanied by Amezana ka Ndube ka Mavgondo.

23

Ntobo: u hambe nezi Gqoza. Nji ku nika nang
uMbuyazi. Hamba naze ufike isi Gqoza. U tshel'
abantu laba, a ba ngapetoteza kwo Mhlatuze
ukuti a ba be izi Gqoza, ba hambe no Mbu
uNtobol. u ya vuma inkosini. U ya puma k'
inkosini, u ya ku Masipula, u ya u m tshela
ukuba ka induna enkulu ka Mpande. Uti
"Nansi inKosi, iti ma ngi hambe no Mbuyazi."
Uti uMasipula "Wo! Mus' ukuya! U za u
kufa. U za ku bulal' uCetshwayo." U ya vum
ke Ntob, lok' okutshiwo induna. Izi ya
hlomak' impi. I hloma-ke, uMpande u
se tat' isihlangu se nsuba e zi nik' uMbuyazi
— i ku tateka kwaz'o ke. U ya kuza k' uCe
U ya zi tata-ke ka Mbuyazi. Izi ya gwagana
k' impi. uNtobolo: u se buyele ngaku
Cetshwayo ka. Iyalwa k' impi ya Ndonda
Iya pela k' impi. Se ku zimuk' u furunga
ka ~~Zo~~ Somungco u seti u ya zi tata lez'
izinkomo zo mfokwabo, uSiganandá. U
~~zala~~ naze uNtobo. Izi ya hlomak' impi

epantheti. No, an adverb a conjunction.

(umaguvaza e pelwe u Mangwa) ikanye ne ya kwa Maguvaza

ka Lurungu. Isi ya plom' impe e vup' u Ntobo,
Isi hlanganaka ku Nkolotshana. I
si yalwa ke. U se ya fa^ka u Ntobol. e bulawa
a ba semalubeni, impika Lorungu. Efike-ke,
sebe ya uzi tata-k' izinkomo, se be zisa
emzini ka Lurungu, e ziqgileni. U ya fika ke
u Siganvanda e puma Ispetshwza, u fika impi
ya beLungu (1879) i ngakalwi, kodw' ibiza kulwa.
Se kuyo biku' u Ntobol. ukuti' u file, ku
yo biku' enkosini. U se fik' et' i Mpande
u fe kahle, ngobangati ka Lambe no
mbuzayi wala. A ngi se nasilelo naye.
I ya fika-k' impi ye nkosi, i zo land'
izinkomo lezi e zi ku Lurungu. Ya i
si zi tat' ihambe nazo. Kute nga ku
fika ku ka Siganvanda, e puma ngapetshweza,
wa biz' amadodan' aka Ntobo., e seti
"Mina, ka ngi yazi lendaba, yo kufa ku
ka baba (Ntob.) ngoba nga ngi ngeko."
Wa ye se ba hlabisa, ub' e se ba
qoza, ngoba kuf' ulyise e gez' ba ka

Ntobolongwana. Kwa se kupela ke ku Siga
Sebe hlala naye, se kuba inkosi yab.
ema lubeni, u letshwayo waye ngaka
pete nga lezo nkati.
Kwati nga mzukwana kulwa impi ka Cetsh.
nabeLungu, wa balek' u Sigand., wez' ema
Kabeleni, ku Makedama, wa hlala kon
Wa ye nga funi ukulwa, ngob' eti u inko
enye. I ya pel' impi, u se buyela kon'
ezweni lake e Nkandhla.
Aye se hlala la madodana ka Ntob,
e hlala no Mangondo, o ku indoda e ya
iklezi no Ntobolongwana.

Read with above, my account of Cube tribe in Hist. Z. Rel. 207–211.

Entered Bk. Gul. III

u Ntobolongwana ka Matshwazibana
u Nompand^e aintombo wezisele, izi Bawu. (cube tribe)
u Ngoti-wa-ngwazi!
u Ndaba za fika kuzela ku Indayi; umpande
u Gubuzela umuntu nge hemu lake;
u Latshazi e hlangeni;
u Pape o lu peza kwendhlela ya ko ka Songeza
u Gando o ngikuhlawa. = ikungwaza kuschlw